

УДК 336.02:504

Андрій НІКІТИШИН

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Розглянуто становлення та розвиток екологічного оподаткування, окреслено практичні і теоретичні аспекти. Виявлено позитивні ефекти запровадження екологічних податків. Проаналізовано діючі системи екологічного оподаткування розвинених країн світу та розглянуто перспективи використання зарубіжного досвіду в Україні. Обґрунтовано напрямки подальшої модернізації екологічно орієнтованих фіскальних інструментів в Україні з урахуванням європейського досвіду.

Ключові слова: податкове регулювання, екологічні податки, екологічне оподаткування, податкова політика, податкова система, навколишнє природне середовище.

Андрей НИКИТИШИН

Современное состояние и тенденции развития экологического налогообложения

Рассмотрено становление и развитие экологического налогообложения, определены его практические и теоретические аспекты. Выявлены положительные эффекты внедрения экологических налогов. Проанализированы действующие системы экологического налогообложения развитых стран мира и рассмотрены перспективы использования зарубежного опыта в Украине. Обоснованы направления дальнейшей модернизации экологически ориентированных фискальных инструментов в Украине с учетом европейского опыта.

Ключевые слова: налоговое регулирование, экологические налоги, экологическое налогообложение, налоговая политика, налоговая система, окружающая среда.

Andriy NIKITISHYN

Current state and trends in the development of environmental taxation

Introduction. Under modern conditions, the need to pursue efficient policy in the sphere of environment protection increases the importance of solving a number of theoretical and practical problems related to interaction of the economy and the nature. In many countries, taxes are one of the main tools of efficient environmental policy; however, it is hardly used in Ukraine.

Purpose. The purpose of the study is to identify the specifics of applying environmental taxes by foreign countries, and to develop recommendations for their use in the Ukraine.

Methods. The comparative analysis applied in the study helped identify possible practical use of foreign experience when introducing environmental taxes.

Results. We have analyzed the current environmental taxation, made conclusions about the specifics of tax instruments in different countries, and offered recommendations on applying

environmental taxes in the Ukraine. Revealed the most significant aspects of this tool application when implementing measures that enable to achieve the required environmental objectives.

Conclusions. *The proposed approach to dividing environmental taxes into fiscal and stimulating allows making certain conclusions about the functions performed by environmental taxes and charges in foreign countries. The considered initiatives and evaluation of the practice of levying environmental taxes in Great Britain, Switzerland and Sweden may be used for working out the environmental taxation system in Ukraine.*

Keywords: *tax regulations, environmental taxes, environmental taxation, tax policy, the tax system, natural environment*

JEL Classification: H230.

Постановка проблеми. Побудова сучасних правил оподаткування має здійснюватися не лише на традиційних принципах справедливості, економічного ефекту й адміністративної доцільності, а й враховувати додатковий принцип – вплив діючого податкового інструментарію на навколишнє природне середовище.

Звичайно, головне призначення податків – це отримання податкових надходжень до бюджетів. Проте досить важливим є інше призначення – зміна поведінки забруднювачів навколишнього природного середовища: зниження виробництва і споживання екологічно шкідливої продукції, зменшення забруднення та його упередження, компенсація екологічних збитків, сприяння збереженню природних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти екологічного оподаткування розглянуті в наукових працях таких вчених, як: О. Веклич [1], С. Лизун [2], Ю. Маковецька [3], В. Міщенко [3], Т. Омеляненко [3], М. Хвесик [2], О. Чала [4]. Проте умови сьогодення показують, що низка важливих питань цієї проблеми поки не знайшла свого науково-практичного вирішення. Саме тому виникає необхідність поглибленого аналізу сучасного екологічного оподаткування.

Метою статті є дослідження сучасного стану та тенденцій в екологічному оподаткуванні, розкриття впливу екологічних податків на викиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище.

Виклад основного матеріалу дослідження. За кордоном для позначення екологічних податків використовують термін “environmental taxes” [5].

Згідно з визначенням Європейського екологічного агентства (European Environment Agency) екологічні податки – це “всі податки, база стягнення яких має специфічний негативний вплив на навколишнє середовище” [6, с. 13].

У Великобританії екологічні податки вважаються такими, якщо відповідають трьом принципам:

- податок пов’язаний з урядовими екологічними цілями;
- основна мета такого податку – стимулювати екологічно позитивні зміни в поведінці забруднювачів;
- чим більше поведінка забруднювача шкодить навколишньому природному середовищу, тим більшим буде такий податок [6, с. 13–14].

Як зазначив федеральний суддя у сфері екологічного права Бразилії Консуело Яцуда Моромізато (Consuelo Yatsuda Moromizato): “Аргументація проста: так

само, як ті, хто порушують закон, отримують негативні санкції, ті, хто дотримуються його, повинні отримати економічні переваги". Саме тому останні пропозиції до бразильської податкової реформи стосуються трьох основних положень:

- вводить новий принцип "extrafiscality", який означає можливість використання податків як інструментів заохочення або перешкоджання діяльності;

- запроваджується податковий імунітет для товарів і послуг, що вважаються екологічно безпечними;

- розподіл доходів від податків суб'єктів Федерації буде здійснюватися з використанням екологічних критеріїв [7].

Таким чином, екологічні податки виконують наступні функції:

- зміна моделі поведінки платників податків – забруднювачів і отримання додаткових фінансових ресурсів (податки на шкідливу продукцію);

- скорочення викидів і скидів в навколишнє природне середовище забруднюючих речовин (податки за забруднення).

У світовій практиці існують певні відмінності у податкових ставках, які застосовуються до енергії в різних країнах "Великої 20" і ОЕСР. Використання енергії обкладається податками по-різному, залежно від сектору економіки (найвищі ставки податку застосовуються в транспортному секторі). Для порівняння, енергія, що використовується в системах опалення, процесах із виробництва електроенергії, оподатковується за нижчими ставками у всіх країнах, за винятком Бразилії.

Загалом екологічне оподаткування стимулює до розвитку вітрової і малої гідроенергетики й інших відновлювальних джерел енергії.

При цьому найвища ставка оподаткування використання енергії у 2012 р. була в Люксембурзі – 6,58 євро за ГДж., Данії –

6,26 євро за ГДж. та Швейцарії – 6,11 євро за ГДж. (табл. 1).

Вже з 1950-х рр. кілька держав-членів ЄС ввели енергетичні податки на споживання природного газу, вугілля, електроенергії та нафти. На сьогодні найвищою частка таких податків є у Данії (56% кінцевої вартості природного газу припадає на податки і збори). Також дуже високою є частка податків у кінцевій вартості природного газу для промислових споживачів у Нідерландах – 31,2%, Румунії – 31% [9, с. 25]. Щодо електроенергії, то висока частка податків у її ціні в Данії – 58,4% та Німеччині – 51,1% [9, с. 44].

Починаючи з 1950-х рр., деякі держави-члени ЄС почали вводити податки на бензин. Для прикладу, Данія ввела мита на бензин ще у 1950 р., а на мінеральні нафтопродукти – у 1977 р. Поширене введення різних податків на нафту і бензин характерне для початку 1990-х рр.

У початковому задумі податки на нафту мали приносити значні фіскальні надходження до бюджету, але сьогодні вони досить часто розглядаються як інструмент реалізації державної політики у сфері зміни клімату, через що багато країн світу внесли зміни до своїх податків на нафту у 2010 р., таким чином забезпечуючи комплексний підхід у реалізації податкової політики.

Орієнтація на використання відновлювальних джерел енергії й енергоефективність стали основною метою екологічних податкових реформ держав-членів ЄС.

Держави-члени ЄС ввели різні види податків, пов'язані з транспортними засобами, залежно від їх ваги, цілей використання, викидів забруднюючих речовин. Однією з перших країн, яка ввела у 1958 р. податки на транспортні засоби (як легкові, так і вантажні), є Фінляндія. У 1958 р. ця країна запровадила податок на реєстрацію транспортних засобів. Більшість країн ЄС

Оподаткування використання енергії у 2012 р. (середня ефективна податкова ставка на використання енергії в євро за ГДж) [8]

Країна	В цілому по економіці	Транспорт	Опалення і нагрів	Виробництво електроенергії
Люксембург	6,58	10,06	0,23	0,1
Данія	6,26	14,31	2,34	6,11
Швейцарія	6,11	17,89	1,51	1,21
Нідерланди	5,85	15,92	2,05	6,39
Ізраїль	5,39	16,91	2,24	0,35
Італія	5,02	16,69	1,07	1,18
Великобританія	4,6	18,94	0,58	0,6
Німеччина	3,96	15,42	1,07	1,71
Норвегія	3,95	13,72	1,07	2,07
Фінляндія	3,85	15,49	2,33	1,52
Іспанія	2,92	9,22	0,69	0,11
Туреччина	2,89	14,74	0,43	0,84
Японія	2,6	12,47	0,25	0,79
Франція	2,55	12,72	0,47	0,1
Естонія	2,31	11,82	0,35	0,41
Польща	2,2	9,34	0,67	0,52
Угорщина	2,13	9,87	0,16	0,05
Корея	1,76	10,51	0,47	0,08
Австралія	1,58	6,7	0,26	0,01
Канада	0,43	1,68	0,09	0
Бразилія	0,35	0	0	1,56
Китай	0,31	2,78	0,19	0,01
США	0,31	1,09	0	0
Індія	0,28	2,12	0,14	0,1

почали адмініструвати податки, пов'язані із транспортними засобами, починаючи з початку 1990-х рр.

Такі податки регулюють використання транспортних засобів з низькою паливною ефективністю, коригуючи споживчі уподобання у бік купівлі електромобілів і гібридних автомобілів.

Переважаюча більшість країн ЄС ще в 1990-ті рр. провели значні реформи в екологічному оподаткуванні, переслідуючи

стратегічну мету – вирішення проблеми глобальної зміни клімату. Акцент було зроблено на оподаткуванні палива, яке є одним із основним джерел викидів вуглекислого газу (CO₂).

Екологічні податки дали змогу отримувати значні доходи: у 2014 р. вони забезпечили дохід, що дорівнював 1,56 ВВП країн-членів ОЕСР (табл. 2).

За підрахунками, якщо забезпечити реалізацію тільки Канкунських угод / Копен-

Динаміка доходів від екологічних податків у 2000–2014 рр., % ВВП [8].

№	Країна	2000 р.	2014 р.	№	Країна	2000 р.	2014 р.
1	Данія	4,98	4,11	16	Німеччина	2,29	1,95
2	Італія	2,89	3,85	17	Австралія	2,41	1,91
3	Туреччина	2,77	3,83	18	Іспанія	2,19	1,89
4	Ізраїль	2,65	2,97	19	Швейцарія	1,89	1,77
5	Австрія	2,93	2,89	20	ОЕСР	1,83	1,56
6	Фінляндія	3,1	2,88	21	Японія	1,73	1,5
7	Греція	2,25	2,79	22	Нова Зеландія	1,67	1,35
8	Угорщина	2,96	2,59	23	Китай	0,38	1,33
9	Естонія	1,59	2,56	24	Аргентина	1,56	1,3
10	Великобританія	2,84	2,31	25	Нідерланди	3,55	1,19
11	Південна Африка	1,8	2,29	26	Канада	1,34	1,15
12	Швеція	2,67	2,21	27	Індія	0,3	0,95
13	Португалія	2,61	2,2	28	США	0,96	0,72
14	Норвегія	2,84	2,12	29	Бразилія	0,61	0,6
15	Франція	2,24	1,97	30	Мексика	1,31	0,06

гагенської угоди, то в результаті введення податків на викиди вуглеводню, реалізації політики обмеження промислових викидів за допомогою квот (дозволів), що реалізуються на аукціонах, доходи бюджету залучених до угод країн у 2020 р. становитимуть 250 млрд. дол. США [10, с. 3].

Найбільш ефективна система екологічного оподаткування побудована та діє в Данії – надходження від податків, які належать до екологічних, у 2014 р. становили 4,11% від валового внутрішнього продукту, або 8,18% від усіх податкових надходжень. На кожного громадянина Данії припадало 1741,18 дол. США надходжень від таких податків (табл. 3).

За дослідженнями Європейської комісії, тільки перенесення податкового тиску в 12 країнах-членах ЄС із податків на працю до податків на забруднення дасть змогу отримати близько 101 млрд. євро податкових доходів, починаючи з 2025 р. (1,57% сукупного ВВП цих країн). У 2016 р. такий

дохід становив близько 35 млрд. євро, або 0,63% сукупного ВВП цих країн [11].

Значні податкові доходи від екологічних податків мають місце в Німеччині – 75239,04 млн. дол. США, Великобританії – 69142,55 млн. дол. США, Туреччині – 30551,55 млн. дол. США, Австралії – 27745,65 млн. дол. США (табл. 4).

Екологічні податки і збори є досить поширеними ринковими інструментами державної “зеленої” політики. Багато країн вводять податки на транспорт, забруднення повітря і водних ресурсів. Податкові пільги, поряд із державними субсидіями, виступають дієвим інструментом підвищення енергоефективності на транспорті, в будівельній галузі і секторі домогосподарств. Це дає змогу стимулювати розвиток відновлюваної енергетики і знижувати, таким чином, викиди парникових газів.

Сучасне оподаткування також сприяє розвитку ринку вітрової електроенергетики. У 2016 р. кількість електроенергії, яка

Таблиця 3

Загальні показники надходжень від податків,
які належать до екологічних, у 2014 р. [8]

№	Країна	Як частка ВВП, %	Як частка від податкових надходжень, %	На душу населення, дол, США
1	Данія	4,11	8,18	1741,18
2	Італія	3,85	8,8	1234,74
3	Туреччина	3,83	13,31	692,84
4	Ізраїль	2,97	9,59	915,13
5	Греція	2,79	7,69	647,46
6	Естонія	2,56	7,95	646,18
7	Великобританія	2,31	7,2	886,94
8	Франція	1,97	4,36	737,78
9	Німеччина	1,95	5,38	826,44
10	ОЕСР	1,56	5,07	571,1
11	Китай	1,33	7,1	160,64
12	Канада	1,15	3,7	480,41
13	Індія	0,95	13,37	50,72
14	США	0,72	2,77	366,73
15	Бразилія	0,6	1,76	89,9

Таблиця 4

Податкові доходи від екологічних податків, у млн. дол. США [12]

№	Країна	2010	2011	2012	2013	2014
1	Австралія	23 215,88	27380,11	32685,82	32648,77	27745,65
2	Австрія	11061,06	12517,63	11727,97	12204,81	12626,96
3	Чилі	2247,78	2722,27	2998,15	3134,30	3115,87
4	Естонія	570,47	626,54	624,45	639,61	677,26
5	Німеччина	72741,36	81531,37	74877,87	76487,17	75239,04
6	Греція	7301,55	7510,90	6736,53	6567,01	6562,02
7	Угорщина	3597,31	3706,02	3533,05	3556,58	3587,67
8	Туреччина	28787,73	28981,70	28631,98	33416,12	30551,55
9	Великобританія	59164,47	62582,01	62462,98	63910,41	69142,55
10	Аргентина	5000,90	5765,98	7264,16	7473,60	7086,82

вироблена у всьому світі за допомогою вітрогенераторів, перевищила кількість електроенергії, яка виробляється атомними станціями. В США розвиток ринку вітроенергетики забезпечується за рахунок ви-

робничого податкового кредиту (Production Tax Credit) [13, с. 11].

Діючі в США податкові пільги на капіталовкладення в сонячну енергетику, термін дії яких закінчується наприкінці

2016 р., продовжені до 2021 р. За оцінками експертів, це дасть змогу залучити в розвиток сонячної енергетики додатково 125 млрд. дол. США нових приватних інвестицій. Це стосується і капіталовкладень у вітроенергетику [14]. А заповнивши і надіславши до Служби внутрішніх доходів форму 5695 (Form 5695), можна скористатися федеральним податковим кредитом у разі встановлення, наприклад, геотермальних теплових насосів.

Досить активно розвивається ринок відновлювальних джерел енергії в Німеччині за рахунок стимулювання ринку фінансовими ресурсами, отриманими від екологічних податків. Лише з 1998 р. по 2002 р. в цій країні загальна площа усіх сонячних панелей зросла удвічі – до 4,2 млн. квадратних метрів [15, с. 5].

У вітчизняній практиці оподаткування необхідно надати право на віднесення витрат, на встановлення систем, які використовують потенціал відновлюваних і не-

традиційних джерел енергії, до податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб.

З початку 1990-х рр. багато країн в основу оподаткування податками автомобілів заклали викиди CO₂ (вуглекислого газу). Перший податок на CO₂ був запроваджений у Фінляндії в 1990 р. Невдовзі його ввели Данія, Фінляндія, Німеччина, Нідерланди, Польща, Словенія, Швеція та Великобританія.

Доведено, що заходи податкового регулювання в екологічному оподаткуванні призвели до значних змін у викидах вуглекислого газу, який є найзначнішим з антропогенних парникових газів. І хоча цей газ природного походження, саме через діяльність людини він утворюється у найбільшій кількості (табл. 5).

Як правило, найбільші викиди парникових газів пов'язані з такими промисловими процесами, як виробництво азотної й адипінової кислоти, цементу, виробництво та споживання CO₂, вапна, вапняку, соди, споживання доломіту.

Таблиця 5

Зміна викидів вуглекислого газу (CO₂) у відповідь на регулювання в екологічному оподаткуванні [16, 3]

Країна	Період оцінювання	Назва податку	Вплив
Фінляндія	1990–2005	Податок на енергію і вуглець	Викиди CO ₂ є на 7% нижчими від показника у разі відсутності податку. Перехід від податку на викиди вуглецю до податку на електроенергію в 1997 р. може зменшити такий вплив.
Норвегія	1991–2007	Податки на вуглець і діоксин сірки	Із 14% національного скорочення викидів CO ₂ в 1990-ті рр., 2% зумовлено впливом податку на викиди вуглецю.
Швеція	1990–2007	Податки на енергію і вуглець	Без податку викиди CO ₂ були б на 20% вищими від рівня 1990 р.
Нідерланди	1999–2007	Енергетичний податок	Викиди CO ₂ є на 3,5% нижчими від показника у разі відсутності податку. Низькі податкові ставки можуть мати обмежений вплив на викиди.
Німеччина	1999–2005	Податки на транспорт, паливо і електроенергію	У період до 2005 р. викиди CO ₂ є на 2-3% нижчими від показника у разі відсутності податку.
Великобританія	2001–2010	Промисловий енергетичний податок	Викиди CO ₂ скоротилися на 2% в 2002 р. і 2,25% в 2003 р., а загальні заощадження вуглецю до 2005 р. склали 16,5 млн. тонн.

Сьогодні простежується консолідація екологічних податків: в багатьох країнах скорочується їх кількість і перелік оподатковуваних ними забруднюючих речовин. Країни починають широко застосовувати різні податки на екологічно шкідливі товари і матеріали (табл. 6).

Багато країн широко адмініструють й інші екологічні податки, зокрема, на такі товари і матеріали, як автомобільні шини, акумуляторні батареї, пестициди, одноразовий посуд, поліетиленові пакети, озоноруйнівні речовини, азбестовмісні матеріали, люмінесцентні ртутовмісні лампи, озоноруйнівні речовини, фарби з вмістом розчинників та інші товари.

Наведемо успішний досвід Ірландії у використанні податків, як фінансових інструментів вирішення екологічних проблем суспільства. В цій країні одразу після введення оподаткування поліетиленових паке-

тів кількість їх споживання зменшилась із 328 штук на душу населення до 21, децю збільшившись згодом до 33 штук. В кінцевому підсумку споживання такого шкідливого для навколишнього природного середовища товару зменшилося до 14 штук на душу населення у 2012 р. [18, с. 16].

Поряд із використанням екологічних податків важливо створити умови для прийому і переробки шкідливих відпрацьованих товарів.

Екологічні податки на товари можуть впливати двома основними шляхами:

- уряд змінює споживчі переваги споживачів на користь “екологічно чистих” товарів, оскільки як більш високі податки на “екологічно брудні” товари збільшують їх вартість;
- уряд стимулює виробників і розробників екологічно чистих товарів шляхом надан-

Таблиця 6

Споживчі товари, що обкладаються екологічними податками в країнах ОЕСР [17]

№	Країни, в яких застосовуються податки	Об'єкт оподаткування
1	Бельгія, Данія, Латвія	Одноразовий посуд
2	Хорватія, Данія, Угорщина, Ісландія, Італія, Польща, Португалія, Словаччина, Швеція	Батарейки
3	Бельгія, Данія, Угорщина, Ірландія	Поліетиленові пакети
4	Бельгія	Одноразові фотоапарати
5	Данія, Латвія, Словаччина	Електричні лампи
6	Болгарія, Канада, Хорватія, Данія, Фінляндія, Угорщина, Латвія, Литва, Мальта, Португалія, Словаччина	Автомобільні шини
7	Болгарія, Ісландія, Латвія, Литва, Польща, Португалія, Швеція	Автомобільні акумулятори
8	Бельгія	Алюмінієва фольга
9	Бельгія, Канада	Фарба, інші товари, що містять розчинники
10	Чеська Республіка, Польща	Озоноруйнівні речовини
11	Канада, Данія, Норвегія	Пестициди
12	Канада, Хорватія, Фінляндія, Норвегія	Автомобільні мастила та мастильні матеріали
13	Франція, Данія	Текстиль
14	Канада, Угорщина, Італія, Мальта, Польща, Португалія, Словаччина	Побутові електротовари

ня можливості сплачувати менший податок порівняно з іншими виробниками.

Держава може регулювати споживання, встановлюючи рівень екологічного податку на товар, змінюючи таким чином співвідношення ціни на “екологічно чистий” і “екологічно брудний” товар.

При застосуванні екологічних податків в частині оподаткування шкідливих товарів і матеріалів, необхідно приділяти увагу встановленню таких податків відповідно до ціни, кількості, об’єму та ваги таких об’єктів оподаткування.

Іноді запровадити оподаткування екологічно шкідливої продукції буває недостатньо, щоб змінити поведінку споживача. Для того, щоб такий податок був ефективним, необхідна наявність більш екологічно “чистих” товарів – замінників, а його розмір має стимулювати споживачів до переходу на споживання таких альтернативних товарів.

Запровадження податків на екологічно шкідливу продукцію може надати стимули до зменшення забруднення. Для прикладу, податок на моторне паливо може призвести до зменшення його споживання (табл. 7).

Такі податки сприятимуть появі більш екологічно чистої продукції, можуть забезпечити отримання урядом значних фінансових ресурсів, які будуть спрямованні на фінансування цільових природоохоронних програм.

В країнах ОЕСР податки на екологічно шкідливу продукцію сплачують виробники продукції, яку важко утилізувати. Таким чином, уряди вирішують проблему фінансування знищення або переробки відходів. За рахунок заходів податкового регулювання в екологічному оподаткуванні у Великобританії активні відходи, які вивозять на звалища, зменшилися на 14% у 1997–98 та 2005–06 рр., а загальна кількість захоронених відходів зменшилася на 25%. (табл. 8).

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, доводиться констатувати, що основне завдання податкової системи – забезпечення уряду доходами у тій кількості, щоб він мав змогу виконувати свої функції і зобов’язання. Водночас екологічна складова оподаткування та її регулююча роль дає змогу уряду будувати і використовувати структуру податкової системи таким чином,

Таблиця 7

Вплив транспортних податків на викиди забруднюючих речовин [16, 5]

Країна	Період оцінювання	Назва податку	Вплив
Швеція	1980–1998 Податок введений в 1991 р.	Податок на вміст сірки в автомобільному паливі	Вміст сірки в паливі впав на 80% в період з 1980 р. по 1998 р.
Швейцарія	2001–2002	Податок на комерційні транспортні засоби	5% скорочення комерційних перевезень у перший рік оподаткування, порівняно з 7% збільшенням попереднього року
Великобританія	2002–2005	Акцизний збір з автомобілів	Бізнес-пробіг автомобілів скоротився на більш ніж 300 млн. миль на рік. В цілому ефект був наступним: викиди вуглецю від компаній, які мали автомобільний парк, скоротилися до 2005 р. на 0,7-1,8 Мт. CO ₂ , або на 1,5% всіх викидів CO ₂ від дорожнього транспорту в 2005 р.
	1993–1999	Акцизний податок на паливо	Середня ефективність використання палива у вантажних автомобілях вагою понад 33 т збільшилася на 13% в період між 1993 і 1998 рр.

Вплив податків на відходи на викиди забруднюючих речовин [16, 5].

Країна	Період оцінювання	Назва податку	Вплив
Фінляндія	1996–2007	Податки на відходи	Зменшення кількості відходів на 15% порівняно зі звичайним бізнес сценарієм.
Швеція	1996–2006	Податки на відходи	Виробництво і споживання зросли на 7%, а утворення відходів зменшилося на 0,5%. Загальний обсяг вивезених на звалища відходів зменшився.
Великобританія	1996–2006	Податки на захоронення відходів	Активні відходи, які вивозять на звалища, зменшилися на 14% у 1997–98 та 2005–06 рр., а загальна кількість захоронених відходів зменшилася на 25%.

щоб досягати екологічних цілей, вирішувати або упереджувати екологічні проблеми суспільства.

В Україні необхідна переорієнтація екологічних податків від використання їх, головним чином, як джерел отримання бюджетних доходів до досягнення природоохоронних цілей. Значну увагу при подальшому регулюванні необхідно приділити підвищенню екологічної ефективності таких інструментів, а не їх фіскальному потенціалу, що дозволить знизити негативний вплив на навколишнє природне середовище, а також збільшити інвестиції у “зелені” інновації. Це також стане чітким сигналом для бізнесу, скоротить час окупності його інвестицій, спрямованих на зниження екологічної шкоди.

Виявлені тенденції в екологічному оподаткуванні обумовлюють необхідність подальших досліджень напрямів підвищення екологізації податкової системи, зокрема удосконалення оподаткування ресурсної ренти та введення податків, які будуть пов’язані з виснаженням невідновних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Веклич О. Як зашкодити екологічному оподаткуванню? / О. Веклич // Дзеркало тижня. – 2014. – № 32 (178). – С. 7.

2. Економічні аспекти управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні; за ред. М.А. Хвесика, С.О. Лизуна. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. – 72 с.

3. Міщенко В.С. Інституціональний розвиток сфери поводження з відходами в Україні: на шляху європейської інтеграції / В.С. Міщенко, Ю.М. Маковецька, Т.Л. Омеляненко. – К.: Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку НАН України, 2013. – 192 с.

4. Чала О.А. Сучасні аспекти розподілу екологічного податку в контексті забезпечення екологізації національної економіки [Електронний ресурс] / О.А. Чала // Ефективна економіка. – 2015. – № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3908>.

5. Taxes and the environment: What are green taxes? [Electronic resource] // Tax policy center. – Access mode: <http://www.taxpolicycenter.org>.

6. Environmental taxation and EU environmental policies // European Environment Agency. – 2016. – 87 p.

7. Marmo A. Green taxation [Electronic resource] / A. Marmo; World Resources Institute. – 2009. – Access mode: <http://www.wri.org/blog/2009/11/green-taxation>

8. Taxing energy use [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.compareyourcountry.org/taxing-energy?cr=oced&lg=en>

9. Маркевич К. Ціноутворення на енергетичних ринках: досвід ЄС та України / К. Мар-

кевич, В. Омельченко // Аналітична доповідь. – Київ : Заповіт, 2016. – 56 с.

10. OECD environmental outlook to 2050. Chapter 3: Climate change. – 2011. – November [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.oecd.org/env/cc/49082173.pdf>

11. Study on environmental fiscal reform potential in 12 EU Member States. Final Report to DG // Environment of the European Commission. – 2014. – 809 p.

12. Environmentally related tax revenue [Electronic resource]. – Access mode : https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ENV_ENVPOLICY

13. Перспективы мировой ветроэнергетики // Международное представительство ветровой энергетики. – 2006. – Сентябрь. – 60 с.

14. Ranyon J. Making sense of the tax credit extensions for wind, solar (and bioenergy, too) [Electronic resource] / J. Ranyon; Renewable Energy News & Information. – 2015. – Access mode : <http://www.renewableenergyworld.com/articles/2015/12/making-sense-of-the-itc-extension-for-wind-solar-and-bioenergy-too.html>

15. Görres A. German ecotax reform 1999–2003 [Electronic resource] / A. Görres // Green Budget Paper. – 2005. – № 3. – Access mode : <http://www.foes.de/pdf/GBG-GreenEssay-2005-03-Gorres-Germanys-ecotax-reform-1999-2003.pdf>

16. How effective are green taxes? // Briefing Paper Two. – 2009. – April. – 8 p.

17. Database on instruments used for environmental policy [Electronic resource]. – Access mode : http://www2.oecd.org/ecoinst/queries/Query_2.aspx?QryCtx=1#

18. Plastic bags [Electronic resource] // Discussion Paper. – 2016. – August. – Access mode : http://www.wastenet.net.au/Profiles/wastenet/Assets/ClientData/FINAL_Discussion_Paper_on_Plastic_Bags_August_2016.pdf

References

1. Veklych, O. (2014). Yak zashkodyty ekologichnomu opodatkuvaniu? [How can the envi-

ronmental taxation be damaged?]. Dzerkalo tyzhnia – Week's mirror, 32 (178), 7 [in Ukrainian].

2. Khvesyuk, M.A., Lyzun, S.O. (Eds.). (2015). Ekonomichni aspekty upravlinnia pryrodnyimi resursamy ta zabezpechennia stalogo rozvytku v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini [Economic aspects of the management of natural resources and the sustainable development support under conditions of a decentralization of the power in Ukraine]. Kyiv: DU IEPSR NAN Ukrainy [in Ukrainian].

3. Mishchenko, V.S., Makovetska, Yu.M., Omelianenko, T.L. (2013). Instytutsionalnyi rozvytok sfery povodzhennia z vidkhodamy v Ukraini: na shliakhu Yevropeiskoi intehratsii [Institutional development of the wastes management sphere in Ukraine: on the way to the European integration]. Kyiv: Inst. In-t ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy [in Ukrainian].

4. Chala, O.A. (2015). Suchasni aspekty rozpodilu ekolohichnoho podatku v konteksti zabezpechennia ekolohizatsii natsionalnoi ekonomiky [Current aspects of the environmental tax distribution in the context of the support of the national economy ecologization]. Efektyvna Ekonjmica – Efficient economy, 3. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3908>.

5. Taxes and the environment: What are green taxes? Tax Policy Center. Available at: www.taxpolicycenter.org.

6. Environmental taxation and EU environmental policies (2016). European Environment Agency, 87.

7. Marmo, A. (2009). Green taxation. World Resources Institute. Available at: <http://www.wri.org/blog/2009/11/green-taxation>

8. Taxing energy use. Available at: <http://www.compareyourcountry.org/taxing-energy?cr=oced&lg=en>

9. Markevych, K., Omelchenko, V. (2016). Tsinovtvorennia na enerhetychnykh rynkakh: dosvid YeS ta Ukrainy. Analitychna dopovid. Kyiv: Zapovit [in Ukrainian].

10. OECD environmental outlook to 2050. Chapter 3: Climate change. (2011). Available at: <https://www.oecd.org/env/cc/49082173.pdf>

11. *Study on environmental fiscal reform potential in 12 EU Member States. Final Report to DG.* (2014). Environment of the European Commission, 809.

12. *Environmentally related tax revenue.* Available at: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ENV_ENVPOLICY

13. *Perspektivy mirovoy vetroenergetiki.* (2006). [Prospects of the global wind energy] *Mezhdunarodnoe predstavitelstvo vetrovoy energetiki*, 60.

14. Ranyon, J. (2015). *Making sense of the tax credit extensions for wind, solar (and bioenergy, too).* *Renewable Energy News & Information.* Available at: <http://www.renewableenergyworld.com/articles/2015/12/making-sense-of-the-itc-extension-for-wind-solar-and-bioenergy-too.html>

15. Görres, A. (2005). *German ecotax reform 1999 – 2003. Green Budget Paper, 3.* Available at: <http://www.foes.de/pdf/GBG-GreenEssay-2005-03-Goerres-Germanys-ecotax-reform-1999-2003.pdf>

16. *How effective are green taxes?(2009).* *Briefing Paper Two*, 8.

17. *Database on instruments used for environmental policy.* Available at: http://www2.oecd.org/ecoinst/queries/Query_2.aspx?QryCtx=1#

18. *Plastic bags (2016).* *Discussion Paper.* Available at: http://www.wastenet.net.au/Profiles/wastenet/Assets/ClientData/FINAL_Discussion_Paper_on_Plastic_Bags_August_2016.pdf

Стаття надійшла до редакції 24.10.2016.